

---

*Utökning av antalet
suppleanter i
finansutskottet*

*Meddelande om
fyllnadsval*

*Om säkerheten vid
handhavande av
komplicerad sjuk-
husapparatur*

1984/85:87

Torsdagen den 21 februari

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 13 innevarande månad.

2 § Utökning av antalet suppleanter i finansutskottet

Anf. 1 ANDRE VICE TALMANNEN:

Enligt till kammaren inkommet protokollsutdrag har valberedningen föreslagit att antalet suppleanter i finansutskottet skall utökas från 19 till 20.

Jag hemställer att antalet suppleanter i finansutskottet bestäms till 20.

Kammaren biföll denna hemställan.

3 § Meddelande om fyllnadsval

Anf. 2 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att fyllnadsval till finansutskottet kommer att ske vid morgondagens sammanträde.

4 § Svar på fråga 1984/85:377 om säkerheten vid handhavande av komplicerad sjukhusapparatur

Anf. 3 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Gullan Lindblad har frågat utbildningsministern vilka åtgärder hon har företagit eller ämnar vidta för att öka vårdpersonalens kunnighet och säkerhet vid hanterandet av komplicerad teknisk apparatur.

Frågan har överlämnats till mig.

Socialutskottet har i sitt betänkande 1984/85:3 behandlat fyra motioner om medicinteknisk säkerhet. Utskottet konstaterar att det är av största vikt att

*Om säkerheten vid
handhavande av
komplicerad sjuk-
husapparatur*

såväl vårdpersonalen som sjukhusingenjörer och sjukhustekniker har en utbildning som garanterar att de kan sköta komplicerade och för patienterna ofta livsviktiga apparater på ett för patienterna säkert sätt. Det är en uppfattning som jag givetvis delar.

Den grundläggande utbildningen i frågor som rör den medicintekniska säkerheten meddelas i gymnasieskolan och högskolan. Utbildningsministern har nyligen på en fråga i riksdagen om utbildningen på gymnasieskolans vårdlinje redovisat vissa förbättringar av utbildningen vid den nya grenen för hälso- och sjukvård. Den tekniska utvecklingen är snabb. Utbildningsministern har mot denna bakgrund vidare angivit att den utredning som f. n. ser över den gymnasiala yrkesutbildningen skall behandla vilka utbildningsbehov som kan beaktas inom skolans ram och vilken utbildning som hör till huvudmannens ansvar.

I socialutskottets betänkande konstateras att det i första hand är sjukvårdshuvudmännen som skall se till att vårdpersonalen har de kunskaper som erfordras om den apparatur man använder i behandlingsarbetet.

Landstingsförbundet har våren 1984 tagit initiativet till en utredning som skall analysera problemen kring den medicintekniska säkerheten och komma med förslag till åtgärder. Ett område som gruppen angivit som särskilt viktigt att behandla är s. k. handhavandekunskap.

Jag avser att inom kort begära regeringens bemyndigande att tillkalla en utredning om den medicintekniska säkerheten. Utredningen kommer att få i uppdrag att analysera arbetsuppgifterna inom resp. vårdområde och formulera krav på utbildningen för olika personalkategorier. Dessa uppgifter skall ingå i underlaget för de beslut om utbildningarnas mål och innehåll som de ansvariga statliga och kommunala utbildningsmyndigheterna skall fatta.

Anf. 4 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka sjukvårdsministern för svaret.

Utvecklingen på det medicintekniska området har varit enorm under senare år, och den accelererar. Detta är i och för sig mycket positivt, för det ger förbättrade möjligheter till diagnos och terapi. Men medaljens baksida är att patienten utsätts för allt större risker, inte minst på grund av passivitet hos ansvariga instanser, framför allt hos landstingen. De har faktiskt inte reagerat förrän klockan bokstavligen blivit kvart över tolv. Den tragiska dialysolyckan vid regionsjukhuset i Linköping har i dagarna satt vårdpersonalens ansvar för patientens säkerhet i blyxtbelysning.

Vi skall inte här gå in på ett enskilt ärende – domen mot sjuksköterskan kommer ju också att överklagas. Men om det tekniska larmsystemet är uppenbart felaktigt konstruerat – vilket framgår av radioprogrammen i dag – framstår en fällande dom mot befattningshavaren i fråga som helt orimlig för mig.

Frågor om patientens säkerhet i vården har tyvärr inte alltför ofta diskuterats här i riksdagen. När Siri Häggmark och jag i januari 1982 i en motion tog upp frågan om en säkrare läkemedelshantering inom hälso- och sjukvården, hade socialutskottet inte behandlat någon fråga om patientsä-

kerhet sedan 1978. Den gången gällde det behandling med kortvåg, mikrovåg och ultraljud.

Tidigare under riksmötet behandlades, som nämnts här, fyra motioner om medicinteknisk säkerhet. Frågan hade tagits upp ur två aspekter, dels användarnas, dvs. vårdpersonalens kunnsighet och kompetens, dels apparat-säkerheten. I motion 1983/84:627 underströk vi båda motionärer vikten av att vårdpersonal som handhar teknisk apparatur verkligen får utbildning härför. Vi påtalade de stora bristerna i dagens utbildning.

Socialutskottet förordade en övergripande översyn, och den 13 november 1984 meddelade statsrådet här i kammaren att en utredning skulle tillsättas för att förbättra den medicinska säkerheten – speciellt vad avser apparatur.

Detta oroade mig. Men jag kan väl säga att jag känner mig något lugnare med det svar jag har fått i dag.

Det är viktigt med typgodkännande av vissa viktiga apparater, någon form av "körkort" för viss utrustning och klara tekniska rutiner med checklistor. Vidare bör man ställa krav på tillförlitlighetsanalyser.

Men hur bra apparatur och säkerhetssystem vi än förfogar över är det personalens kunskaper och kompetens som är avgörande för patientens säkerhet i vården. Detta är vi tydligen eniga om. Enligt gällande lagstiftning är vårdpersonalen ansvarig för sina handlingar, och då skall den också ha fått fullgod utbildning för sina uppgifter.

Jag vill ändå fråga statsrådet Sigurdsen om utbildningsfrågorna kommer att få en verkligt framskjuten ställning i den kommande utredningen. Kommer myndigheternas ansvar och befogenheter att ytterligare kartläggas?

Anf. 5 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Som jag har sagt i mitt svar kommer man bl. a. med ledning av utredningen givetvis också att formulera vilka krav som skall ställas på utbildningen. Jag tror att Gullan Lindblad kommer att få sina synpunkter tillgodosedda, när vi om någon vecka kan presentera direktiven till denna utredning.

Anf. 6 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för detta kompletterande svar.

Jag har kanske tänkt framför allt på sjuksköterskorna och annan personal som har medellång vårdutbildning. Andra frågor som också är mycket viktiga är bl. a. sjukhusingenjörernas särskilda ansvarsområde och kraven på deras kompetens. Jag förutsätter att dessa frågor också kommer att belysas. Sjukhusingenjörerna har en väldigt viktig roll när det gäller att ge råd, information och träning till personalen i vården.

"Flum i vården," stod det i en ledare i Svenska Dagbladet i söndags. Där kritiserades den vårdutbildning som blev resultatet av "Vård 77." Jag måste erkänna att jag delar en hel del av de synpunkter som framfördes i ledaren. Den vårdfilosofi och den utbildningsfilosofi som var rådande på 1970-talet gick ju i väldigt stor utsträckning ut på grupparbeten, "självkänedom" och "förmåga att kritiskt bedöma information," som det hette. Jag är glad över

Torsdagen den
21 februari 1985

*Om säkerheten vid
handhavande av
komplicerad sjuk-
husapparatur*

att jag åtminstone i någon form, när jag kom till riksdagen hösten 1979, genom motioner och på andra sätt åtminstone något kunde förbättra den vårdutbildning, som blev resultatet av den något flummiga utredningen.

Det är uppenbart att det finns brister i utbildningen i dag. Vi har kunnat konstatera att socialstyrelsen är mycket kritisk i sitt yttrande över utbildningen för vårdpersonal. Men säger att "som den nya vårdlinjen i gymnasieskolan utformats har situationen på intet sätt förbättrats. Fysik och kemi studeras inte specifikt, och matematik kan väljas bort till förmån för språk. På sikt leder detta naturligtvis till ökade risker vid användning av utrustning men även till ökat teknikerberoende." Man menar att det är mycket viktigt att patientens behov kan tillgodoses genom att vårdpersonalen får en tillräcklig utbildning.

Jag vill ställa en sista fråga: Kommer utredningen att bedrivas mycket skyndsamt? Här gäller det ju bokstavligen livet.

Anf. 7 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag kan först komplettera svaret när det gäller sjukhusfysiker och sjukhusingenjörer. Socialstyrelsen har fått bemyndigande att ge ut allmänna råd om kompetenskraven för just dessa yrkesgrupper. En sådan bestämmelse trädde i kraft den 1 juli 1984.

Utredningen om den medicinsk-tekniska säkerheten beräknas arbeta under ett år. Jag tror inte att det går att utreda dessa frågor mera skyndsamt, för det är angeläget att man verkligen studerar frågorna ordentligt.

Anf. 8 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Det är bra att det ställs krav på att utredningen skall arbeta skyndsamt. Frågorna är ju mycket angelägna, och egentligen borde mycket ha skett långt tidigare. Vi får väl alla beklaga att så litet har blivit fallet, men det är vackert att det äntligen kommer att hända någonting.

Vårdpersonalen har ju själv uppmärksammat de brister som föreligger i utbildningen. Jag vill erinra om att sjuksköterskorna inom Västerbottens lokalavdelning av SHSTF i en motion till TCO:s kongress i år kräver att naturvetenskapliga ämnen skall vara obligatoriska på gymnasieskolans vårdlinje.

Jag menar emellertid att de brister som råder i utbildningen faktiskt beror på att eleverna redan i grundskolan inte fått tillräckliga baskunskaper. Detta visar sig framför allt i att många inte kan utföra läkemedelsräkning, något som förvisso inte är särskilt komplicerat men som kräver åtminstone elementära kunskaper i reguladetri och procenträkning.

Anf. 9 ANDRE VICE TALMANNEN:

Gullan Lindblads taletid är slut.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 10 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Börje Stensson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta med anledning av rapporter i massmedia om amalgamets bieffekter.

Regeringen har lämnat socialstyrelsen i uppdrag att utreda vissa frågor rörande tandersättningsmaterial. Socialstyrelsen skall bl. a. utreda förutsättningarna för att fabrikanter och importörer skall vara skyldiga att uppgge innehållet i tandersättningsmaterial samt för att upprätta ett produktregister och ett register över biverkningar av materialen.

Socialstyrelsen skall också enligt utredningsuppdraget ange ytterligare behov av forskning och annan kunskapsutveckling om materialens lokala och generella biverkningar.

Den samhällseliga, producentobundna forskningen om dentalmaterial sker bl. a. vid Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM) i Oslo. Även vid tandläkarhögskolorna finns en omfattande forskning, som i stor utsträckning är inriktad mot dentalmaterialens biologiska effekter.

Vid statens miljömedicinska laboratorium pågår i samarbete med Karolinska institutet en studie om i vilken mån kvicksilver upplagras hos människan. Från denna studie har vissa resultat redovisats vid ett kvicksilversymposium vid den medicinska riksstämman. Resultaten har även refererats i massmedia. Studien har ännu så länge enbart omfattat vävnader från ett fåtal avlidna personers hjärnor. Generellt gällde för samtliga fall att kvicksilverhalten vid en internationell jämförelse var mycket låga. Materialet är dock för litet och sambanden för komplexa för att det skall vara möjligt att dra några slutsatser om tänkbara samband med amalgam. Avsikten är att studien skall fortsätta med ett mer omfattande material.

Jag har f. n. inga skäl att vidta ytterligare åtgärder men följer självfallet utvecklingen inom dentalmaterialområdet med uppmärksamhet.

Anf. 11 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Gertrud Sigurdsen för svaret på min fråga.

Zoofysiologen och docenten Mats Hansson har under många år arbetat med de frågor jag aktualiserat. För åtskilliga år sedan skrev han:

”Kvicksilvret i amalgamfyllningar utgör en stor hälsorisk genom att det kan lösas ut och via mag-tarmkanalen eller via kärl eller nervceller nå hjärnan. Detta är orsaken till att vissa personer drabbas av de besvär som i allmänhet kallas oral galvanism.”

Problemet har alltså uppmärksammats mycket tidigt. Vid ett flertal tillfällen har vi debatterat det också här i riksdagen – många motioner i ämnet har väckts, och socialutskottet har behandlat dessa frågor åtskilliga gånger. Kunskaperna på detta område har vidgats bland läkare och forskare, men för att lösa problemen krävs resurser.

I svaret på min fråga nämner statsrådet att socialstyrelsen har fått i uppdrag

*Om åtgärder med
anledning av amal-
gamets bieffekter*

Torsdagen den
21 februari 1985

*Om åtgärder med
anledning av amal-
gamets bieffekter*

att utreda vissa frågor rörande tandersättningsmaterial. För att få klarhet i hur lång tid det kan ta innan vi kan vänta oss resultatet av utredningens arbete vill jag fråga: När fick socialstyrelsen detta uppdrag?

Jag vill vidare fråga: Vilka resurser har socialstyrelsen fått exklusivt för den här uppgiften?

Jag vet att Tandvårdsskadeförbundets medlemmar önskar få något slags representation i det institut i Oslo som statsrådet åberopar i svaret, nämligen Nordiska institutet för odontologisk materialprovning. Kan statsrådet verka för att Tandvårdsskadeförbundet, som ombud för patienterna, får en representant i styrelsen?

Tandvårdsskadeförbundet har lämnat in en skrivelse i det här ärendet till ansvariga myndigheter. Skrivelsen har också delgivits politiker och massmedia. Förbundet har i den ställt krav på att myndigheterna senast i april månad 1985 skall framlägga bevis för att amalgam är oskadligt för hälsan. Ytterligare ett antal krav har formulerats i att-satser i skrivelsen, som jag förmodar att statsrådet har fått. Hur ställer sig statsrådet till de anspråk som framställs i den skrivelsen?

Anf. 12 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Socialstyrelsen fick detta uppdrag genom ett regeringsbeslut den 11 juli 1984. I skrivelsen till socialstyrelsen anges att utredningsresultaten kan delredovisas, men att uppdraget i sin helhet skall ha redovisats till regeringen senast den 31 december 1985. I samband med regeringsbeslutet har också medel ställts till socialstyrelsens förfogande.

Anf. 13 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Sigurdson för dessa kompletterande upplysningar.

Jag vill gärna till protokollet läsa in de krav som Tandvårdsskadeförbundet har framställt i sin skrivelse. Man kräver att myndigheterna senast i april månad 1985 framlägger bevis för

”att amalgam är oskadligt för hälsan,

att kvicksilvertillskottet från amalgam inte överstiger en bråkdel av vad som kommer från normal föda,

att kvicksilver från amalgam inte ansamlas i hjärna, njurar eller andra organ,

att kvicksilver från amalgam inte stör immunsystemets normala funktioner,

att kvicksilver från amalgam inte överförs till foster hos gravida eller hindrar näringstillförseln till fostret”.

Det är mycket starka krav som Tandvårdsskadeförbundet framför, men jag vill framhålla att det är angeläget att de tillgodoses. Från departementets sida bör kraven enligt min mening understrykas för socialstyrelsen med hänvisning till det uppdrag som regeringen har ålagt socialstyrelsen att utföra. Kan statsrådet lova att hon skall söka göra detta?

Anf. 14 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag är fullt medveten om de problem som vissa dentalmaterial orsakar för många människor. Jag får i brev och i andra sammanhang bevis för detta. Vi har bedömt att vi nu skall avvakta socialstyrelsens förslag. Socialstyrelsen skall mycket snabbt klara av detta uppdrag, och innan jag har fått en redovisning av resultatet av socialstyrelsens arbete är jag inte beredd att fatta beslut eller meddela något ytterligare. Jag avvaktar som sagt socialstyrelsens förslag.

Anf. 15 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Jag vill ytterligare en gång tacka för svaret på frågan. Jag menar, precis som jag sade i mitt första anförande, att en vidgad förståelse visas för dessa frågor. Vad som behövs nu är att man från departementets sida och kanske även från annat håll understryker vikten av detta arbete, så att socialstyrelsen så snart som möjligt får fram resultat som leder till ett förbättrat läge för dessa patienter.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1984/85:390 om villkoren för erbjudande av svenska sjukhusplatser åt utländska patienter**Anf. 16** Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Margó Ingvardsson har frågat mig om exporten av svenska sjukhusplatser bör ske på rent kommersiella villkor.

Först vill jag säga att det inte är ovanligt att sjukvårdshuvudmännen i Sverige i vissa fall köper sjukhusvård utomlands. Landstingsförbundet har också i september 1982 utfärdat rekommendationer om specialistvård utomlands. Omvänt kan det vara naturligt att svensk sjukvård, när tillfällig överkapacitet finns, säljer vård till andra länder. Svensk sjukvård är av hög kvalitet och åtnjuter stort förtroende utomlands.

Jag vill dock starkt betona att denna svenska sjukvårdsexport inte får ske i former som står i strid med hälso- och sjukvårdslagens mål om god hälsa och vård på lika villkor för hela befolkningen och det ansvar lagen lägger på landstingen att sörja för befolkningens behov av en god hälso- och sjukvård.

Anf. 17 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar sjukvårdsministern för svaret på min fråga.

Vi har här i Sverige en medicinskt och tekniskt väl fungerande sjukvård. Internationellt sett tillhör vi nog de bästa. Kritiken som riktas mot vår sjukvård handlar inte heller om den medicinska och tekniska delen av vården. Kritiken riktas mot köer, väntetider och otillräcklig tid för medmänsklighet.

Ett öppet brev publicerat i pressen i december förra året från den svårt cancersjuka Sonja Olsson i Linköping skakade nog om oss alla som sysslar

Torsdagen den
21 februari 1985

*Om gränsvärdet
för aflatoxin i
mjölk*

med sjukvårdspolitik.

Rakt på sak, enkelt och osentimentalt beskrev hon vår sjukvårds brister, brister som knappast pekar på en överkapacitet.

Allmänhetens bild av vår sjukvård är knappast den att det finns en överkapacitet. Många äldre patienter har själva upplevt hur de vid akut sjukdom fått en plats i korridoren på grund av rumsbrist.

På Södersjukhuset här i Stockholm – det är det sjukhus som just nu är aktuellt för export av överkapaciteten – är det vanligt förekommande med rumsbrist.

Ett annat exempel på vårdexport är Stiftelsen Carlanderska sjukhemmet i Göteborg.

Avtal har träffats mellan Sahlgrenska och Carlanderska med innebörd att Sahlgrenska sjukhuset står till förfogande i de situationer som Carlanderska sjukhemmet inte har möjlighet att vårda patienterna. Vidare bidrar Sahlgrenska med blodförsörjning och angiografier. Läkare från Sahlgrenska skall sköta vården av de importerade patienterna på sin fritid. Och vården handlar om avancerade hjärtoperationer på utländska patienter.

Om det finns en överkapacitet inom svensk sjukvård – något som kan vara svårt att förstå med tanke på de brister som vi faktiskt har – är det nog lättare att få en uppslutning bakom detta om den här exporten sker på rent humanitära grunder och med hänvisning till internationell solidaritet i stället för, som nu, på rent kommersiella villkor.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1984/85:373 om gränsvärdet för aflatoxin i mjölk

Anf. 18 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Margareta Persson har frågat mig om jag avser att ta initiativ till att införa ett lågt gränsvärde för aflatoxin i mjölk.

Aflatoxiner är en grupp mögelgifter som kan bildas om vissa mögelsvampar får växa på fodermedel eller livsmedel. Statens livsmedelsverk har sedan länge kontrollerat olika varor med avseende på förekomsten av aflatoxiner.

Under 1960-talet påträffades höga halter av aflatoxin i jordnötskakor avsedda för djurfoder. I och med att användningen av importerade jordnötskakor som kraftfodertillskott upphörde ansågs risken för förekomst av aflatoxin i kött och mjölk vara eliminerad. Det har emellertid visat sig att importerade bomullsfrökakor och kokoskakor kan innehålla låga halter av aflatoxin.

Om kor utfodras med foder som innehåller aflatoxin, omvandlas detta till andra former av aflatoxin som kan utsöndras i mjölken. Undersökningar som gjorts på livsmedelsverket och på annat håll visar att aflatoxinhalten i mjölk är mycket låg.

Livsmedelsverkets målsättning är att helt stoppa eller att så långt möjligt förhindra förekomst av aflatoxin i mjölk. Verket kommer därför att fastställa

*Om gränsvärdet
för aflatoxin i
mjölk*

ett gränsvärde för aflatoxin när det gäller mjölk. Verket kommer också att med berörda importörer, producenter, förbrukare och myndigheter diskutera användningen av sådant foder som kan innehålla aflatoxin.

De efterfrågade åtgärderna kommer således att vidtas av livsmedelsverket inom kort.

Anf. 19 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för det positiva svaret.

Vi svenska konsumenter blir mer och mer oroad över de livsmedel vi äter. Vi får upplysning om kostens betydelse för vår hälsa. Vi får lära oss vad som är nyttigt och vad som är mindre bra. Men plötsligt vänds allt upp och ned – genom information om att det som skall vara nyttigt är behäftat med farliga ämnen. Till slut vet man som konsument inte vad man skall äta.

Vi politiker har nu ett mycket stort ansvar när det gäller att ta de politiska initiativ som krävs för att få bort onödiga gifter, även om det skulle ske till priset av en lägre produktionsgrad. Det är en politik som alla i längden tjänar på.

När larmet om förekomsten av aflatoxin i mjölk kom kände jag nästan panik. Vi småbarnsföräldrar är ju storkonsumenterna av mjölk. Först svarade livsmedelsverket att halten av aflatoxin är så liten att hälsoriskerna praktiskt taget är obefintliga.

Hitintills har Sverige inte haft några gränsvärden för mjölk. USA har gränsvärden, och Schweiz har fastställt ännu lägre gränsvärden än USA. Det var också i Schweiz som man för några år sedan slog larm om att svenskt smör innehöll för mycket aflatoxin för att kunna accepteras.

Självklart kan vi aldrig få helt giftfria produkter. Naturen själv innehåller ju gifter. Men vi måste se till att vi inte tillför våra produkter gifter i onödan. Sedan kan olika myndigheter säga att just det här giftet – i små mängder – är ofarligt. Men sammantaget får ju vi konsumenterna i oss en hel del sådana här s. k. ofarliga mängder av gifter. Och vem vet vad det sammantagna giftintaget – som är onödigt – leder till?

Aflatoxin i mjölk härrör nästan uteslutande från att korna äter kokos- och bomullsfröfoder, och enligt forskare vid lantbruksuniversitetet i Ultuna kan det fodret lika gärna ersättas med inhemskt, t. ex. rapsfrö.

Jag är tacksam för statsrådets svar om att gränsvärden nu skall införas. Men jag vill fråga: Kommer foder av kokos- och bomullsfrö att ersättas med inhemskt foder?

Anf. 20 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Det är livsmedelsverkets strävan att så skall bli fallet, och jag menar att det är riktigt att man har den ambitionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Torsdagen den
21 februari 1985

*Om stopp för
föroreningen av
Nordsjön*

*Om åtgärder för att
hjälpa vissa jord-
brukare i Norr-
botten*

8 § Svar på fråga 1984/85:374 om stopp för föroreningen av Nordsjön

Anf. 21 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Oswald Söderqvist har frågat mig om den svenska regeringen vill medverka till att stoppa föroreningen av Nordsjön genom att lägga ett förslag om stopp för avfallsdumpning och avfallsförbränning till havs inom Oslokonventionens område.

Den svenska regeringen har sedan många år tillbaka verkat inom de olika internationella organ, som arbetar med dumpning och förbränning till havs, för att om möjligt få till stånd ett förbud mot dessa verksamheter. Beträffande Nordsjön regleras dumpning och förbränning genom konventionen om förhindrande av havsföroreningar genom dumpning, den s. k. Oslokonventionen. Sverige har ratificerat konventionen, som trädde i kraft 1974, och verkår för skärpta krav med målsättningen att denna verksamhet helt skall upphöra.

Under hösten 1984 deltog jag i en ministerkonferens om Nordsjöns miljö anordnad av förbundsrepubliken Tyskland. Under konferensen sökte värdlandet och de nordiska länderna nå fram till ett förbud mot dumpning. Tyvärr misslyckades detta. Under 1987 kommer en ny ministerkonferens om Nordsjöns miljö att anordnas, denna gång med Storbritannien som värd. Det är regeringens avsikt att även i fortsättningen aktivt arbeta för ett förbud.

Den nuvarande avfallsförbränningen till havs skall, enligt vad Oslokonventionens medlemsstater är överens om, betraktas som en interimistisk avfallshanteringsmetod i avvaktan på att landbaserade alternativ utvecklas. Konventionsstaterna skall före år 1990 besluta om tidpunkt för upphörande av förbränningen till havs. Det pågår för närvarande förberedande diskussioner bland de nordiska länderna om förutsättningarna för ett gemensamt nordiskt agerande i denna fråga.

Jag vill i sammanhanget erinra om att huvuddelen av föroreningarna i Nordsjön kommer från landbaserade anläggningars direkta utsläpp. Arbetet inom ramen för den konvention som reglerar dessa anläggningars utsläpp i Nordsjön, den s. k. Pariskonventionen, bör därför intensifieras.

Andre vice talmannen konstaterade att frågeställaren ej var närvarande i kammaren och förklarade överläggningen avslutad.

9 § Svar på fråga 1984/85:378 om åtgärder för att hjälpa vissa jordbrukare i Norrbotten

Anf. 22 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Åke Selberg har frågat mig om regeringen avser att göra något med anledning av den redovisning som lantbruksnämnden gjort över den krissituation som ett antal jordbrukare i Norrbotten befinner sig i och i så fall vad.

I en skrivelse till regeringen har lantbruksnämnden i Norrbottens län

redogjort för de ekonomiska problem som vissa lantbrukare i länet befinner sig i. Man har därvid också begärt att regeringen vidtar åtgärder för att säkra den fortsatta driften vid dessa företag.

Frågan om högt skuldsatta jordbrukares problem har också, i vidare bemärkelse, uppmärksammats av livsmedelskommittén.

Jag är medveten om de speciella problem som den aktuella gruppen jordbrukare i Norrbotten har. Lantbruksstyrelsen har anmodats avge yttrande i anledning av den framställning som åberopas i frågan. Av lantbruksstyrelsens yttrande framgår att de särskilda svårigheter som vissa svårt skuldsatta jordbrukare i Norrbotten drabbats av bör kunna mötas med åtgärder som lantbruksstyrelsen kan vidta inom ramen för sina bemyndiganden.

Anf. 23 ÅKE SELBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på min fråga.

Anledningen till att jag har ställt frågan är att ett stort antal jordbrukare i Norrbotten befinner sig i en mycket besvärlig ekonomisk situation.

Antalet företag som inställt betalningarna eller sanerats sedan krisen började i slutet av 1970-talet är nu uppe i ca 45. Ett femtontal av dessa krisfall har varit föremål för nedskrivningar av statens fordringar i samband med ackord. Det rör sig om nedskrivningar i storleksordningen 0,5–1,5 milj. kr. per företag. I många fall har ett ackordsförfarande ej gått att genomföra, och konkurs har inte kunnat undvikas.

Lantbruksnämnden gjorde en genomgång i början av 1984, och det visade sig då att ytterligare ett fyrtiotal företag kommer att hamna i kris med betalningsinställelse som följd inom en treårsperiod.

Det finns säkert stora problem på detta område även i övriga delar av landet. Men på grund av den stora koncentrationen av företag uppbyggda på 1970-talet blir situationen särskilt allvarlig i Norrbotten.

De stora räntehöjningarna i slutet av 1970-talet men också en i övrigt ogynnsam kostnadsutveckling är huvudorsakerna till de stora problemen. Det är alltså problem som företagen i de allra flesta fall ej kunnat råda över.

Det är nog i och för sig bra med tillfälliga lösningar, men skall vi klara denna situation och få ett verkligt resultat måste frågorna också lösas på lång sikt.

Nu är situationen, som synes av denna redovisning, så allvarlig att någonting verkligen måste hända. Det handlar inte bara om en ekonomisk kris, utan dessa förhållanden leder alltför ofta också till sociala problem med splittrade familjer som följd.

Jag får tacka för svaret, i förhoppning om att regeringen nu vidtar kraftfulla åtgärder för att lösa dessa problem.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 87

Torsdagen den
21 februari 1985

---

*Om åtgärder för att
hjälpa vissa jord-
brukare i Norr-
botten*

Torsdagen den
21 februari 1985

*Om insamlingen av
aluminiumburkar*

10 § Svar på fråga 1984/85:384 om insamlingen av aluminiumburkar

Anf. 24 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Rosa Östh har frågat mig om det nuvarande resultatet av insamling av aluminiumburkar är tillfredsställande med tanke på det återvinningsmål riksdagen uppsatt och om regeringen är beredd att vidta åtgärder som främjar en insamling av skadade burkar samt om en sådan insamling fungerar.

Enligt propositionen om återvinning av dryckesförpackningar av aluminium skall återvinningen uppgå till minst 75 % senast under år 1985. De resultat som hittills uppnåtts tyder enligt pantbolaget på att kravet på minst 75 % återvinning kommer att uppfyllas. En redovisning av återvinningen kommer att äga rum efter år 1985. Därvid kommer även frågan om särskilda insamlingssystem för skadade burkar att beröras. F. n. tas skadade burkar emot av flertalet butiker och bryggerier.

Det bör ankomma på pantbolaget att sörja för ett så effektivt insamlings-system som möjligt.

Anf. 25 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret på min fråga.

Som framgår av svaret kommer etappmålet för återvinning att uppnås, och det visar att systemet som det nu är uppbyggt fungerar bra.

Anledningen till att riksdagen beslutade om ett pantsystem och satte upp ett återvinningsmål var att man ställde sig mycket skeptisk till aluminiumburken som sådan, dels därför att det vid tillverkningen åtgår extremt mycket energi, dels därför att burken som nedskräpningsobjekt är mycket mer förstörbar än plåtburken.

Den egentliga anledningen till min fråga var att det kompletterande insamlingssystem när det gäller skadade burkar som förutsattes i propositionen inte förefaller fungera särskilt bra. Det fungerar på en del platser, framför allt i städer, men på landsbygden längs de större vägarna måste man tyvärr konstatera det motsatta.

F. n. är det alltför vanligt att människor plockar upp de oskadade burkarna och lämnar in dessa, medan de demolerade burkarna, som automaterna inte tar emot, lämnas kvar. Detta är naturligtvis inte tillfredsställande ur miljövärdssynpunkt – det hoppas jag att jordbruksministern håller med mig om.

Nu säger jordbruksministern att det bör ankomma på pantbolaget att sörja för ett så effektivt insamlingssystem som möjligt. Men det oroande i detta sammanhang är att pantbolaget inte kan ha något intresse av att insamlingsresultatet överskrider 75 %. Det är tvärtom så att företagets överskott minskar i takt med att återvinningen ökar, eftersom företaget skall betala tillbaka panten på varje inlämnad burk.

Jag anser därför att regeringen har ett ansvar för att miljövärdaspekterna blir beaktade i detta sammanhang och att det bör föranleda ett initiativ från regeringens sida att göra insamlingen av skadade burkar mer effektiv än vad

denna för närvarande är.

Jag är alltså inte helt nöjd med svaret på den delfrågan. Jag vill därför förtydliga mig på denna punkt och fråga jordbruksministern om han inte delar min uppfattning att det förhållande jag här redovisat inte är tillfredsställande och om det inte redan nu finns anledning för regeringen att ta initiativ i denna fråga.

Anf. 26 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Jag delar naturligtvis uppfattningen att det är angeläget att insamlingen blir så effektiv som möjligt även beträffande de skadade burkarna. Enligt en överenskommelse med handeln har nya rutiner för skadade burkar börjat tillämpas. De burkar som är så pass skadade att de inte tas emot av automaterna avvisas i fortsättningen inte. Butikerna tar emot dem, men de måste hanteras separat och inte blandas vare sig med de komprimerade burkarna eller de manuellt mottagna oskadade burkarna.

Detta är alltså en överenskommelse som nu har träffats. Dessutom avvaktar jag den redovisning som vi kommer att få under 1985 då vi kan utvärdera hela systemet och bedöma vilka åtgärder som eventuellt bör vidtas för att komplettera det hela.

Anf. 27 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret på denna delfråga. Det kan förefalla som om detta är ett litet problem, eftersom det bara är 25 % som inte återlämnas. Men om vi tar i beaktande att Returpack har redovisat att man från mars 1984 fram till slutet av året fick in 283 miljoner burkar, vilket uppges motsvara 73,8 %, betyder det att ca 100 miljoner burkar inte är återlämnade. Tyvärr måste man nog befara att dessa till mycket stor del finns kvarlämnade ute i vår natur. Jag kan tyvärr inte tolka jordbruksministerns svar så, att han är beredd att ta initiativ till ett bättre system när det gäller de skadade burkarna, och det beklagar jag naturligtvis.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1984/85:381 om vissa lokalproblem vid universitetet i Linköping

Anf. 28 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Börje Stensson har frågat mig om den omständigheten, att förhållandena i matsal och kök vid universitetet i Linköping enligt miljö- och hälsoskyddsnämnden strider mot anvisningar i livsmedelslagen, ger mig anledning att vidta några åtgärder.

Enligt gällande handläggningsordning skall denna typ av frågor handläggas av byggnadsstyrelsen, som därefter får avgöra om ärendet skall underställas regeringen.

Nr 87

Torsdagen den
21 februari 1985

*Om vissa lokal-
problem vid
universitetet i Lin-
köping*

Torsdagen den
21 februari 1985

*Om vissa lokal-
problem vid
universitetet i Lin-
köping*

Anf. 29 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Lena Hjelm-Wallén för svaret på frågan, även om det var utomordentligt kortfattat.

I Linköpings universitets senaste verksamhetsberättelse – den för 1983/84 – läser jag under rubriken Lokaler och utrustning: "Trångboddheten inom universitetet har med stigande antal studerande och anställda blivit alltmer svårbemästrad. Lokalbristen har sedan budgetåret 1982/83 framstått som det mest allvarliga hindret över huvud taget för universitetets utveckling. Bristen har gällt alla slags lokaler, såväl laboratorier som kontorsrum och undervisningslokaler."

Vidare läser jag i samma verksamhetsberättelse: "Regeringen har under året lämnat projekteringsuppdrag för restaurang-kårhus och projekteringsarbetet har påbörjats med sikte på att bygguppdraget skall kunna lämnas under hösten 1984 ---."

I samband med ett sådant bygge skulle universitetet av egna driftsmedel uppföra en skrivsal. Härigenom kan avsevärda besparingar göras på kostnaderna för skrivvakter. Universitetets egen bygginvestering skulle snabbt betala sig. I de här anförda önskemålen, som är väl underbyggda – inte minst gäller det restaurang-kårhus –, är en mängd byggarbetsstillfällen förpuppade: Landshövdingen och länsarbetsdirektören skrev under hösten till regeringen och utgöt sina bekymmer för väntad stor byggarbetslöshet i Östergötlands län.

Med hänsyn till bådas stora engagemang i universitetets utveckling som viktig grund för hela regionens lyckosamma utveckling förutsätter jag att de tog kontakt med utbildningsdepartementet och departementschefen för att med gemensamma ansträngningar få loss resurser för bygginvesteringar inom universitetet.

Jag frågar statsrådet: Förekom det sådana kontakter för att lösa viktiga lokalproblem vid universitetet i Linköping?

Statsrådet visste mycket väl att trångboddheten inom universitetet var och är brännande. Löftena till studenterna visste statsrådet också om. Köks- och matsalsfrågan var här i ett katastrofläge just nu. Det var också känt att lösningar av dessa byggfrågor ger besparingar.

Har statsrådet förståelse för att de berörda anser att departementet inte tar sitt ansvar? Är det här kortfattade svaret bevis för att byggnadsstyrelsen har fått klartecken för att bygga är jag nöjd. I annat fall tar jag detta kortfattade svar nästan som ett bevis för att statsrådets tidigare uttalande förståelse för problemen är som bortblåst. Det har jag nästan fått papper på – ett nära nog tomt papper!

Jag vill ställa ytterligare en fråga:

Har statsrådet förståelse för att de berörda anser att departementet inte tar sitt ansvar i det utomordentligt besvärliga läge de befinner sig i just nu?

Anf. 30 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Det gäller att i lokalfrågor göra klart vem som har ansvaret för olika delar av de frågorna. Den fråga Börje Stensson ställt till mig gäller

---

*Om vissa lokal-
problem vid
universitetet i Lin-
köping*

akuta problem, som är av det slag att det enligt gällande handlägningsordning är byggnadsstyrelsen som har ansvaret. Först om man där anser att man bör väcka frågorna hos regeringen har jag anledning att ta befattning med just dessa ting.

Sedan vidgar Börje Stensson frågan till lokalfrågorna mer allmänt vid Linköpings universitet. Jag är väl medveten om att lokalerna är otillfredsställande, och jag har haft överläggningar med företrädare för universitetet och de studerande därom många gånger och är väl insatt i dessa saker.

Jag anser alltså att det är mycket angeläget att vi löser frågan om restaurang vid universitetet. Det är också anledningen till att regeringen har gett klartecken till projekteringsarbetet, som nyligen har avslutats.

Frågorna om lokaler vid universitetet i Linköping har varit föremål för frågedebatt här i riksdagen ganska nyligen, då också Börje Stensson deltog. Jag klargjorde då att jag anser att det är mycket väsentligt att frågorna kommer till en lösning. Jag har precis samma åsikt i dag. Jag sade – för att direkt återge vad som anfördes förra gången vi förde den här diskussionen – att det är en tidsfråga när kårhus och restaurang skall byggas. Jag vill för min del att de studerande och de anställda vid universitetet i Linköping skall få sin restaurang och sitt kårhus.

Anf. 31 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Jag vet mycket väl att vi haft debatt i kammaren om de här frågorna vid ett flertal tillfällen och utifrån skilda utgångspunkter. Bakgrunden har hela tiden varit vårt intresse av och vikten av att få till stånd speciellt ett kårhus i kombination med restaurang vid universitetet i Linköping. När det då inträder sådana här komplikationer – att kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd uttalar sig – tycker jag att det krävs speciella åtgärder och att statsrådet agerar. Pondera att det varit ett privat företag som blivit helt och hållet utdömt – då hade man naturligtvis inte kunnat dra på det, hänvisa till utredningar och till att ärendet bereds; det måste göras något konkret.

Jag undrar då om inte statsrådet har ett alldeles speciellt ansvar för att få rullning på ärendet, så att det verkligen ges ett konkret besked – inte bara sägs att frågan bereds – om vilket datum beredningen skall vara klar och byggprojektet sätts i gång. Det är det svaret man väntar på.

Anf. 32 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag har anledning att tro att de akuta problemen med restaurangen handläggs på normalt sätt av miljö- och hälsoskyddsnämnden i Linköping och byggnadsstyrelsen. Lokalfrågorna som gäller direkt nybyggnation är ett ärende som vi fortfarande bereder. Vi gör det med all den skyndsamhet vi är mäktiga. Men det är ett komplicerat läge. Det kan inte vara helt obekant för Börje Stensson att statsfinanserna är sådana att man måste bereda sådana här frågor mycket noggrant.

Torsdagen den
21 februari 1985

*Om villkoren för
kabel-TV-sänd-
ning*

Anf. 33 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! När statsrådet nu hänvisar till statsfinanserna måste jag verkligen återkomma till den fråga som vi tidigare haft uppe och som jag ställt också i dag: Har man verkligen gjort de allra största ansträngningar för att de tillgängliga miljoner som gick till Folkets hus skulle gå till just universitetets byggverksamhet, som tillsammans med de andra objekt som jag här nämnde också hade givit åtskilliga byggarbetstillfällen? Hänvisa alltså inte till statsfinansiella problem när det har funnits resurser som kunde ha dirigerats till just universitetets byggverksamhet!

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1984/85:396 om villkoren för kabel-TV-sändning

Anf. 34 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Filip Fridolfsson har frågat mig om jag vill redogöra för de regler som möjliggör för TV-ledningen att stoppa en kabel-TV-sändning.

För de försök med lokala kabel-TV-sändningar som har inletts efter beslut av Sveriges Television AB gäller radiolagen och radioansvarighetslagen samt gällande avtal mellan staten och TV-bolaget. Det innebär att det är TV-bolaget som svarar för att bl. a. de programregler som finns intagna i radiolagens 6 § iakttas. TV-bolaget skall också utse programutgivare enligt bestämmelserna i radioansvarighetslagen. Programutgivarens uppgift är att förebygga yttrandefrihetsbrott. Ingenting får sändas mot programutgivarens vilja.

Enligt uppgifter som jag har fått har Sveriges Television AB träffat avtal med tre allmännyttiga bostadsföretag i Göteborg om försökssändningar i kabelnät med lokalt producerade program. I avtalet regleras bl. a. det sätt på vilket TV-bolaget svarar för programutgivar- och tillsynsansvaret för försökssändningarna. Bl. a. föreskrivs att de lokalt producerade programmen skall vara TV-bolaget till handa senast sex dagar före sändningsdagen.

Anf. 35 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Här omveckan satte Göteborgs TV stopp för Smyrnaförsamlingens i Göteborg kabel-TV-sändning. TV framförde två huvudskäl för att stoppa premiären. För det första innehöll pastorns predikan ett ställningstagande i abortfrågan. För det andra var Smyrnaförsamlingen rik och hade sådana möjligheter att göra program som ingen annan hade.

Jag skulle tro att alla de som via pressen tog del av kabel-TV-bråket i Göteborg fick den uppfattningen att det var någon underhuggare på TV som totalt hade tappat fattningen. Men så var inte fallet. Det var självaste TV-chefen i Göteborg, John Sune Carlson, och hans programmerare som hade agerat. Deras kritik av pastorns predikan är naturligtvis det allvarligaste. Talar man om att "anden ingjuttits i fostret, tar man ställning i

*Om villkoren för
kabel-TV-sänd-
ning*

abortfrågan", har en TV-granskare sagt till en tidning.

"Kabel-TV-programmen skall uppfylla både saklighets- och opartiskhetskrav", säger John Sune Carlson till pressen. Man tror inte sina öron. På chefsnivå på TV i Göteborg utövar man rena rama censuren. Man vägrar att sända ett kristet program i kabel-TV. Det är inte klokt. TV-ledningens attack på de offrande församlingsmedlemmarna är av den arten att jag inte vill kommentera den. Får jag bara säga att någon måste väl börja med att göra kabel-TV-program. Smyrnaförsamlingen har inte begärt ett öre i bidrag av skattemedel för sin TV-verksamhet utan finansierar den med offergåvor. Jag tycker att TV-ledningen i Göteborg angriper det finaste som finns inom folkrörelserna, nämligen idealiteten och offerviljan.

Vad jag nu har refererat är bakgrunden till min fråga. Statsrådets svar är inget svar. Det innehåller inte ett enda ord om det aktuella fallet. Det är ett referat, där tidsfaktorn för inlämnande av programmet för granskning synes vara det viktigaste. Men det finns ingen lag om när ett program skall lämnas för granskning. Det har TV-folk hittat på.

Jag vet inte, herr talman, vilken massmedial genomslagskraft denna debatt kommer att få, men risken är stor att kulturministerns svar tolkas såsom ett försvar för Göteborgs TV:s klavertramp. Jag vill därför ställa en konkret följdfråga till statsrådet: Tar statsrådet avstånd från TV-ledningen i Göteborg och dess agerande i det aktuella kabel-TV-bråket? Jag är övertygad om att inte minst Folkrörelsesverige spetsar sina öron för att få höra statsrådets klara avståndstagande.

Anf. 36 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Filip Fridolfsson ställde en fråga till mig. Hans yttrande med anledning av mitt svar leder mig till slutsatsen att han inte är helt informerad om de faktiska förutsättningarna för kabel-TV-sändningarna i Göteborg. Vi har i vårt land ett antal försöksverksamheter, som bedrivs av olika organisationer under full självständighet och full frihet, där ansvarigheten åvilar den som sänder.

I Göteborg bedriver man emellertid en mycket speciell form av kabel-TV-sändningar inom ramen för Sveriges Radios sändningsansvar och sändningsrätt. Man får disponera den rätten efter tillstånd från Sveriges Television AB. Då är det alldeles uppenbart att uppgiften såsom ansvarig utgivare måste ligga kvar på televisionsbolaget och den som har rättigheten. Jag tycker att detta är ganska naturligt. Detta utgivaransvar kan i vissa sammanhang i vårt samhälle utkrävas inför radionämnden, medan det för tidningarna finns andra rättsliga procedurer. Den som har detta utgivaransvar skall inte i sitt utövande av ansvarigheten mästras av vare sig statsråd eller andra. Det är domstolar och jämförbara organ som har att pröva om utgivaren har överträtt sina befogenheter eller inte fullgjort sina skyldigheter.

Anf. 37 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Jag tolkar statsrådets inlägg på det sättet att statsrådet mer eller mindre försvarar det handlingssätt som förekommit i Göteborg; man

Torsdagen den
21 februari 1985

*Om villkoren för
kabel-TV-sänd-
ning*

har följt de regler som statsrådet har presenterat i sitt tidigare svar. Men även om förfarandet är formellt och juridiskt korrekt, så är ju handläggningen alldeles uppåt väggarna. Att stoppa en gudstjänst för att man propagerar för sin tro!

Jag begriper inte varför inte statsrådet, som har det högsta politiska ansvaret för TV, river i och säger ifrån att så här får monopol-TV inte uppträda. Tryckfrihets- och yttrandefrihetstraditionen är djupt förankrad i den svenska folksjälén. Därför har kabel-TV-bråket i Göteborg väckt så stort uppseende.

Statsrådet är ju folkrörelseman själv och måste tycka att det är mycket allvarligt att någon går in och stryper folkrörelsernas möjlighet att propagera för sina idéer. Här måste det sägas ifrån från regeringsbanken. John Sune Carlson skall inte censurera de kristna program som man vill sända från Göteborg. Att han gjort det visar att TV-monopolet har nackdelar på alla håll och kanter.

Anf. 38 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Låt mig ändå för ordningens skull påminna Filip Fridolfsson om att den verksamhet som bedrivs i Göteborg är en försöksverksamhet, till vilken Sveriges Television har tagit initiativ och inbjudit organisationer att inom ramen för Sveriges Televisions sändningsrätt och sändningsansvar utföra vissa programuppgifter. De organisationer som går in i det sammanhanget har naturligtvis inga andra relationer till sin programuppgift än den som vilken programmakare som helst har. Det är televisionsbolaget som är ansvarigt. Detta är faktiskt elementärt.

När det sedan gäller en fortsatt utbyggnad och utveckling av kabel-TV-verksamhet och kabelsändningar har vi parallellt med detta en försöksverksamhet utanför Sveriges Televisions sändningstillstånd, på ungefär 40 orter i landet om jag minns rätt. Den verksamheten kommer att regleras efter den lagstiftning som riksdagen får ta ställning till på grundval av arbetet i massmediekommittén, som kommer att klara ut det här.

Anf. 39 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Varför svarar inte kulturministern på min fråga? Tar kulturministern avstånd från Göteborgs-TV:s agerande i det här fallet eller försvarar kulturministern det? Jag vet att det är en minerad mark, men det vore väl skönt om statsrådet kunde säga att så här får det bara inte gå till. Det skulle rensa luften.

Statsrådet säger att det är en försöksverksamhet. Ja, men den 1 januari 1986 blir det en permanent kabel-TV-institution, och då hoppas jag att det blir bättre.

Anf. 40 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag ser mig nödsakad att än en gång upprepa att den verksamhet som bedrivs i Göteborg är en mycket speciell försöksverksamhet, till vilken Sveriges Television har tagit initiativet och erbjudit organisa-

tioner att ingå, inom ramen för det sändningstillstånd som bolaget nu har.

Den övriga försöksverksamheten, som kommer att redovisas och som har att göra med den allmänna kabel-TV-verksamheten i landet, omfattas av andra förslag som massmediekommittén har behandlat och har alltså inte med Göteborgsexemplet att göra.

Anf. 41 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Nog är det en speciell verksamhet i Göteborg, där TV-chefen utövar censur på folkrörelsegrupperingar som vill sända program via kabel-TV.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1984/85:412 om undervisningens kvalitet på grundskolans högstadium

Anf. 42 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Ove Eriksson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att lärare inte skall behöva undervisa i ämnen i vilka de saknar behörighet.

Det är i dag inte ovanligt att i och för sig behöriga lärare svarar för sådan undervisning på grundskolans högstadium som de inte har utbildning för. Det kan finnas många skäl härtill, såväl organisatoriska som pedagogiska och elevsociala. Även om en lärare saknar formell utbildning kan han givetvis ha faktisk kompetens för undervisningen. Principiellt är det dock otillfredsställande att elever undervisas av lärare som inte har utbildning för den aktuella undervisningen. Mot denna bakgrund ser jag det som önskvärt att söka skapa en bredare kompetens hos grundskolans lärare. Denna uppfattning delas av lärarorganisationerna. Förslag om en utformning av grundskollärarytbildningen, som underlättar dessa strävanden, kommer inom kort att föreläggas riksdagen.

Anf. 43 OVE ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Göransson för svaret. Jag noterar det som positivt att statsrådet Göransson säger att det är otillfredsställande att elever undervisas av lärare som inte har utbildning för den aktuella undervisningen. Men jag beklagar att statsrådet inte har något annat förslag till åtgärd än att hänvisa till det förslag om ny grundskollärarytbildning som skall läggas fram inom kort.

Det förhållande som jag här tagit upp – att lärare tvingas undervisa i ämnen som de inte har utbildning i – har onekligen blivit ett problem för flera inblandade parter. Eleverna får en sämre undervisning än de skulle ha fått av en fullt ämnesbehörig lärare, som med intresseväckande utvecklingar kunnat stimulera undervisningen.

Tråkig undervisning leder ofta till okoncentration och oro i klassen. I

Nr 87

Torsdagen den
21 februari 1985

Om undervisningens kvalitet på grundskolans högstadium

*Om undervis-
ningens kvalitet på
grundskolans hög-
stadium*

sämsta fall uppstår helt i onödan sådana problem att elevvårdens resurser måste utnyttjas. Lärarnas arbetssituation försvåras. Orimligt lång tid får anslås till lektionsförberedelser och konferenser med kollegor. Det gäller ju inte enbart att läraren inhämtar kunskapsstoffet, han måste också orientera sig i institutionen, ta del av den undervisningsmateriel som finns, försöka lära sig ny apparatur om det gäller laborativa ämnen och helst också ta del av de metodiska finesser som huvudlärare och erfarna ämneskollegor kan ge. Hela lärarlaget engageras i uppgiften att hålla en "kvackande" lärare under armarna. Den ende som möjligen kan tjäna något på att lärarna undervisar i många ämnen – också i ämnen där de saknar behörighet – är schemaläggaren. Det går onekligen något snabbare att lägga schema om man arbetar med större block än om man skall plocka ihop fyrtiominuterslektioner. Men denna vinst, som koncentreras till någon vårvecka för en person, drabbar sedan lärare och elever under hela läsåret.

Min slutsats blir att kvackningen måste minimeras. Det kan ske om skolledningen endast utnyttjar denna möjlighet vid indragningar av lärartjänster när trygghetsbestämmelserna återopas. Bedöms problemen bli bestående bör naturligtvis den lärare som mer eller mindre permanent skall undervisa i ett främmande ämne få tillfälle att på acceptabla villkor komplettera sin utbildning. Anvisningar och klarlägganden bör också göras, så att skolledningen får helt klart för sig att det inte finns någon skyldighet att organisera undervisningen i naturorienterade och samhällsorienterade ämnen i block.

Är skolministern beredd att medverka till dessa åtgärder, så att lärare inte behöver undervisa i ämnen i vilka de saknar behörighet?

Anf. 44 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Riksdagen får tillfälle att beträffande lärarutbildningen ta ställning till förslag syftande till att tillgodose kravet att lärare har kunskaper i de ämnen de undervisar i. I det stycket – när det gäller behovet av kunskaper och kravet på kompetens – är vi överens.

Jag tycker sedan att Ove Eriksson möjligen är litet häftig i sin beskrivning av situationen när han förutsätter att det är fråga om slappa skolledare, som av bekvämlighet sätter lärare att undervisa i ämnen de inte kan. Jag har mycket svårt att förstå att detta skulle vara en vanligt förekommande situation ute på våra skolor.

Jag tycker också att man ibland är litet oförsiktig när man använder termen kvackande lärare. Det är möjligt att det är opassande, herr talman, men jag skulle vilja ställa en fråga till Ove Eriksson om just uttrycket kvackande, som alltid förekommer.

Sedan mycket lång tid tillbaka förekommer det att prästmän undervisar i religionskunskap på våra skolor. De har faktiskt inte utbildning för att vara lärare i religionskunskap. Skall varje präst som går in och undervisar i religionskunskap definitionsmässigt betraktas som kvackare?

Anf. 45 OVE ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag skall börja med att svara på skolministerns fråga till mig om "kvackande" lärare. Självfallet är en utbildad präst många gånger en väl behörig lärare, även om han saknar lärarutbildning.

Jag kan ta mig själv som exempel på en "kvackande" lärare. Jag har min tjänst förlagd till ämnena matematik och fysik. Jag har emellertid tvingats tjänstgöra i biologi, kemi och teknik. Jag måste säga att jag – åtminstone när jag undervisade i kemi – var en mycket dålig lärare. I det ämnet finns så pass många faromoment, så jag var inte bara en dålig lärare utan t. o. m. en farlig lärare. Jag tror att det är många lärare som kan dra samma slutsatser av sina inhopp i främmande ämnen.

Den nya lärarutbildning som skolministern talar om kan möjligen leda till att man får en bredare utbildning. Nu är det ju vanligt att lärare på högstadiet bara har två ämnen. Det finns mycket att säga om det förslag till ny lärarutbildning som kommer att läggas fram. Från moderat håll har vi säkert mycket att invända mot förslaget. I dag kan jag koncentrera mig till att säga att detta löser problemet bara på lång sikt. Vi kommer inte att ha en ny utbildad lärarkår på grundskolans högstadium förrän i början av 2000-talet. Det kan väl inte vara så, att hela den nuvarande lärarkåren skall behöva dö ut – som någon tidigare minister har sagt – för att vi skall få en tillfredsställande undervisning på grundskolans högstadium. Några åtgärder måste väl vidtas, och jag föreslog alltså att man talar om att lärarna inte behöver undervisa i block samt att man ger de lärare som måste undervisa i andra ämnen än dem de har utbildning i, en kompletterande ämnesutbildning.

Anf. 46 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Den prästman som jag refererar till är faktiskt inte behörig, men han är kompetent. Jag noterar att Ove Eriksson och jag uppenbarligen är överens på den punkten – läraren bör vara kompetent. Det kan då hända att han inte alltid har behörighet. I den mycket allmänna, något slappa, diskussion som förs betecknas han då regelmässigt som kvackare. Det var därför jag tyckte att man möjligen i det stycket skulle hyfsa debatten.

När det gäller de lärare som i dag har de uppgifter vi talar om är det så, att fortbildningen för en bredare ämneskompetens tillhör de prioriterade områdena. Det är en ganska omfattande sådan undervisning som pågår. För bara några veckor sedan träffade jag ett gäng lärare som skaffade sig denna vidare kompetens, för att också kunna täcka in ämnet religionskunskap, och de var mycket tillfreds med att få göra detta.

Anf. 47 OVE ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag är övertygad om att de var tillfreds med att få ämnesutbildning i det ämne som de förmodligen hade kvackat – eller undervisat – i under ett stort antal år.

Jag vill bemöta en annan sak i skolministerns inlägg. Jag vill inte skylla allting på slappa skolledare. Jag betraktar ordet slapp som ungefär lika nedsättande som det i det här sammanhanget allmänt förekommande ordet

Torsdagen den
21 februari 1985

*Om arbetsmark-
nadssituationen i
Avesta och
Fagersta*

kvackare. Jag menar bara att den uppfattningen tydligen blivit rådande bland skolledare att man måste undervisa i block.

När det sedan gäller ämneskompletteringen är det åtminstone min uppfattning att den sker i alldeles för liten omfattning och att den går alldeles för sakta för att man skall kunna nå de resultat som krävs, om vi skall komma till rätta med de här problemen.

Kan skolministern lova att det blir en utökad verksamhet med kompletterande utbildning för lärare som inte har utbildning för de ämnen de undervisar i?

Anf. 48 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag drar av Ove Erikssons sista inlägg slutsatsen att Ove Eriksson talar om ett perspektiv som ligger bortom den budgetbehandling där moderaterna har yrkat mycket kraftiga nedskärningar på utbildningsrådet.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på frågorna 1984/85:399 och 400 om arbetsmarknadssituationen i Avesta och Fagersta

Anf. 49 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Iréne Vestlund har frågat mig vilka utbildningsinsatser regeringen anser nödvändiga för att förstärka arbetsmarknadssituationen i bl. a. Avesta kommun.

Iréne Vestlund har vidare frågat industriministern vilka åtgärder regeringen anser nödvändiga för att förstärka arbetsmarknadssituationen bl. a. i Avesta kommun.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Bakgrunden till frågorna är att Avesta AB:s styrelse har informerat de fackliga organisationerna samt Avesta och Fagersta kommuner om effekterna av ytterligare rationaliseringar. Några MBL-förhandlingar om personalinskränkningar har ännu inte inletts, och därmed finns inga uppgifter om tidpunkter m. m. för eventuella uppsägningar.

Enligt vad jag har erfarit planerar länsmyndigheterna i Kopparbergs och Västmanlands län ett möte för att diskutera frågan. En aktiv planering finns således redan från de regionala myndigheterna.

Om ett beslut om uppsägning av personal kommer, utgår jag ifrån att länsarbetsnämnden i Kopparbergs län bildar en samrådsgrupp. Vid en eventuell personalminskning kommer arbetsförmedlingsarbetet att vara en viktig del av de arbetsmarknadspolitiska insatserna. Arbetsmarknadsutbildningen kommer erfarenhetsmässigt att få stor betydelse, och inom ramen för denna kan nya inriktningar aktualiseras. Även andra arbetsmarknadspolitiska

ka åtgärder kan få betydelse, såsom Ami-insatser, beredskapsarbeten m. m.

Jag vill erinra om att regeringen i samband med proposition 1984/85:157 om strukturförändringar inom specialstålsindustrin m. m. beslöt att bemyndiga kursstyrelserna i Bergslagslänen att fastställa lokala läroplaner. Därigenom har möjligheterna ökat att inom arbetsmarknadsutbildningens ram anordna kurser inriktade efter ett lokalt behov. Efter regeringens förslag i samma proposition avsatte riksdagen 25 milj. kr. för särskilda utvecklingsinsatser i Bergslagen. Styrelsen för teknisk utveckling och statens industriverk disponerar 10 milj. kr. vardera av dessa medel, och hittills har beslut tagits för ca 12 milj. kr. bl. a. avseende företagsvisa insatser samt generella teknikspridningsprojekt. Vidare har ett investmentbolag – Bruksinvest AB – bildats i Bergslagen med 100 milj. kr. till sitt förfogande.

Regeringen anmälde dessutom i budgetpropositionen (prop. 1983/84:100 bil. 14, s. 51) för innevarande budgetår att Bergslagen bör prioriteras vad gäller industri- och regionalpolitiska insatser.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 50 IRÉNE VESTLUND (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. I min fråga har jag tagit upp konsekvenserna av den senast aviserade neddragningen av antalet anställda vid Avesta AB. Det är självfallet svårt att i nuläget exakt säga vilket antal anställda som får lov att lämna företaget, men tillsammans med de redan varslade kommer det troligen att röra sig om 500 personer.

Konsekvenserna av detta är skrämmande. Man har så att säga skurit både i början och i slutet av anställningskedjan. De äldre har redan i stor utsträckning fått gå vid de tidigare varslen. De yngre, som oftast är de senast anställda, försvinner nu också. Medelåldern för personalen på arbetsplatser av denna typ kommer att bli densamma som när det gäller det avskräckande exempel som fanns inom SJ, innan man där började nyanställa. Utflyttningen från kommunen är redan i dag störst i åldersgruppen 20–25 år, och antalet barn i åldersklasserna 0–4 år har minskat och är nu i nivå med åldersklasserna 70–74 år. Detta är självfallet siffror och bevis på negativ arbetsmarknadsutveckling som arbetsmarknadsministern har fått höra ett otal gånger – inte bara från den här talarstolen utan också från orter runt om i landet. Den här långsamma avtappningen av en ort ger inga rubriker, men ger kanske inte heller motivationen till nya jobb.

Vi vet också – det kan jag även utläsa ur arbetsmarknadsministerns svar – att utbildningsinsatser som planeras och som vi har möjlighet att ge också måste ha någon form av mål. Detta har jag även tagit upp i en tidigare motion om samverkan med Bruksinvest för att arbetsmarknadsmyndigheten skall kunna ge människor en utbildning som leder till jobb på hemorten. Det gäller jobb som man i dag kanske inte har någon möjlighet att få, därför att man saknar grundutbildning. Det gäller fortbildning för tekniker, företagsadministrativ utbildning och datautbildning.

Torsdagen den
21 februari 1985

*Om arbetsmark-
nadssituationen i
Avesta och
Fagersta*

I dag demonstrerade ungdomar från Avesta och Fagersta ute på Sergels torg. De visade med all önskvärd tydlighet att de vill vara kvar på sina resp. hemorter. Ungdomen ger bygden framtid och liv – på den punkten råder inga delade meningar oss emellan. Samtidigt vet vi emellertid också att vi måste ha företag som mål för vårt arbete för att utbildningsinsatserna skall ge effekt.

Anf. 51 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Jag vill stryka under det som Iréne Vestlund sade om hur viktiga utbildningsfrågorna är. Det är naturligtvis många som måste samverka och vi måste erbjuda utbildning på en rad olika nivåer, både för unga och för äldre.

Jag vill betona att arbetsmarknadsutbildningen erfarenhetsmässigt är en bra form av utbildning som också kan bidra till att förutsättningar skapas för ett nytt och mera differentierat näringsliv på orter som tidigare har varit alltför ensidigt beroende av t. ex. ett stort bruk.

Låt mig också i detta sammanhang ta upp frågan om Bruksinvest. När diskussionerna om specialstålsindustrin pågick medverkade staten genom att bevilja avskrivningar på tidigare beviljade lån. Man var överens om hur man ville lösa vissa problem med de stora företagen. En viktig förutsättning för statens medverkan var att de berörda bolagen åtog sig att tillskjuta 100 milj. kr. till ett särskilt investmentbolag. Jag måste säga att det är med ganska stor förvåning som vi nu kan konstatera att dessa 100 miljoner har legat för fädot, att man ännu inte har kunnat sätta i gång någon praktisk verksamhet. Det måste naturligtvis vara en väldigt stor besvikelse för både avestabor och fagerstabor att konstatera att det här finns 100 milj. kr. tillgängliga, men att verksamheten trots detta ännu inte har kommit i gång. Jag vill understryka, precis som industriministern gjorde för en dryg månad sedan när han stod här i talarstolen, att regeringen utgår ifrån att Avesta AB och Bruksinvest kommer att göra betydande ansträngningar för att skapa nya sysselsättnings-tillfällen, bl. a. i Avestaområdet.

Anf. 52 IRÉNE VESTLUND (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet också för detta svar.

Jag tror att man behöver ha en sådan här påtryckningsmöjlighet för att de redan tidigare satsade medlen skall ge effekt. Det är helt riktigt att människorna, som statsrådet säger, måste ha någonting att arbeta för och sträva mot. Utbildningsinsatserna kan inte kännas intressanta nog som en möjlighet att vara kvar på orten om det inte finns någon form av nyetablering och ett hopp om en differentiering av arbetsmarknaden. Att människorna i dag blir mer attraktiva genom en ökad utbildning innebär inte enbart en risk för att de flyttar från orten, utan det kan ge orten ett nytt liv.

Jag tolkar svaret från statsrådet som ett helhjärtat stöd för oss i de drabbade kommunerna.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1984/85:403 om en mera rättvisande arbetslöshetsstatistik

Nr 87

Torsdagen den
21 februari 1985

Om en mera rättvisande arbetslöshetsstatistik

Anf. 53 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Nils Nordh har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder så att, om så är möjligt, "58,3-åringar" särredovisas i AMS arbetslöshetsstatistik.

Motivet till att Nils Nordh vill att denna grupp skall redovisas särskilt är att de s. k. 58,3-åringarna i realiteten inte står till arbetsmarknadens förfogande. Statistiken över arbetslösa ger därmed inte en riktig bild av hur många personer som verkligen söker arbete.

Regeringens ambition är att försvåra den typ av överenskommelser som ligger till grund för de s. k. 58,3-årspensioneringarna. Som en följd härav har lagen om anställningsskydd ändrats från den 1 juli 1984 så att denna typ av uppsägningar numera måste godkännas av central facklig organisation i varje enskilt fall.

Samtidigt ändrades främjandelagen så att arbetsgivaren vid uppsägning av personer som är äldre än 57 och ett halvt år måste varsla länsarbetsnämnden om den tilltänkta uppsägningen.

Dessa båda lagändringar förbättrar möjligheterna att begränsa och mäta antalet "58,3-årspensioneringar".

Regeringen uppdrog i december åt AMS att bl. a. redovisa och analysera långtidsarbetslöshetens struktur och omfattning. I redovisningen, som skall avlämnas senast den 31 mars i år, skall AMS också klargöra vilka brister som är förknippade med den nuvarande redovisningen av långtidsarbetslösheten.

De s. k. 58,3-åringarna ingår bland de långtidsarbetslösa, och det är enligt min mening viktigt att få ett bättre grepp om hur stor denna grupp är. Det finns emellertid även andra långtidsarbetslösa beträffande vilka det kan diskuteras i hur stor utsträckning de står till arbetsmarknadens förfogande på så sätt att de verkligen söker arbete. Jag tänker närmast på de s. k. tjänstepensionerade långtidsarbetslösa. Inom denna grupp finns troligen också ett antal personer som statistiskt bör särredovisas om man skall kunna ge en riktig bild av arbetslösheten som ett mått på hur många arbetssökande vi för närvarande har.

Det material som AMS skall ta fram bör ge oss underlag för adekvata insatser i syfte att ge arbete till dem som är långtidsarbetslösa. Visar det sig att det i gruppen finns ett stort antal personer vars arbetsutbud är mycket begränsat får vi överväga hur de skall redovisas i statistiken.

Anf. 54 NILS NORDH (s):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga.

Jag är nu medveten om att frågan inte var heltäckande. Jag hade räknat in även de människor som är tjänstepensionerade och kanske inte direkt står till arbetsmarknadens förfogande. Jag förutsätter självfallet att den redovisning som vi får från arbetsmarknadsverket innehåller också den grupp som statsrådet här har pratat om.

Upplysningsvis kan jag kort säga att länsarbetsnämnden i Jönköpings län har försökt kartlägga gruppen äldre arbetslösa som egentligen inte står till arbetsmarknadens förfogande. Länsarbetsnämnden har kommit fram till att denna grupp omfattar ungefär 25 % av det totala arbetslöshetsstalet. Det finns mot denna bakgrund all anledning att vi verkligen uppmärksammar frågan och ser till att dessa siffror särräddovisas.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på interpellation 1984/85:87 om ytterligare en vindkraftsanläggning vid Näsudden på Gotland

Anf. 55 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Ivar Franzén har frågat mig om jag är beredd att medverka till att minst en ytterligare vindkraftsanläggning uppförs vid Näsudden på Gotland.

Statsmakterna har hittills satsat ca 270 milj. kr. för att utveckla vindkraften inom ramen för det statliga vindenergiprogrammet. Två större prototypanläggningar finns uppförda i Maglarp i Skåne och vid Näsudden på Gotland.

Statens energiverk har utvärderat dessa anläggningar med positivt resultat. Enligt min mening är det angeläget att en fortsatt utveckling sker av vindkraften, då den kan få betydelse för vår framtida energiförsörjning och ge exportmöjligheter för industrin.

I den proposition om energipolitiken som regeringen lade på riksdagens bord i går föreslås olika åtgärder för att främja utvecklingen av vindkraft i Sverige. Jag vill därvid särskilt peka på en utredning för att klarlägga förutsättningarna för en mer omfattande introduktion av vindkraft i samband med avvecklingen av kärnkraften. Vidare föreslås fortsatta insatser för utveckling av vindkraften inom det statliga energiforskningsprogrammet med sammanlagt ca 55 milj. kr. för perioden 1984/85–1986/87. Dessutom föreslås att ytterligare stöd för att främja introduktionen av vindkraft skall kunna utgå för att underlätta den fortsatta utvecklingen av vindkraft i Sverige. Detta stöd bör utgå ur det anslag som regeringen föreslår för vissa åtgärder i samband med omställningen av energisystemet t. o. m. utgången av år 1986.

För fortsatt utveckling av vindkraften krävs också att kraftbolagen tar en ökad del av ansvaret. Detta borde enligt min uppfattning vara en väsentlig del i kraftbolagens långsiktiga utbyggnadsplanering. Jag kommer att ta upp överläggningar med kraftföretagen i denna fråga.

Mot bakgrund av vad jag nu har sagt är det ännu för tidigt att ange var nytillkommande aggregat bör lokaliseras. Näsudden bör emellertid vara ett av flera tänkbara lokaliseringsalternativ.

Anf. 56 IVAR FRANZÉN (c):

Fru talman! Jag tackar energiministern för svaret.

Det är ett positivt svar. Energiministern demonstrerar en vilja att ge vindkraften dess chans. Jag noterar självfallet detta med stor tillfredsställelse. Jag ifrågasätter inte heller ett ögonblick energiministerns goda uppsåt och ärliga vilja.

Ändå är jag rädd för att det till stora delar kommer att stanna vid ett vackert tal och att den efterföljande handlingen blir betydligt mindre kraftfull. Jag skall med ett exempel belysa orsaken till att jag är så ofin att jag ifrågasätter om alla vackra ord kommer att omsättas i handling.

Under förra året bedyrade energiministern vid ett flertal tillfällen i denna kammare att elströmmen inte skulle få konkurrera ut inhemska bränslen. Det tillsattes en enmansutredning för att snabbt lösa det problemet.

Vad har det blivit av alla dessa vackra löften? Egentligen ingenting. Gång på gång förlorar biobränslena mot den avkopplingsbara elströmmen. Sällan sker detta på grund av att biobränslena är ett sämre alternativ. I de flesta fall är de klart bäst. Men elströmmen tar hem spelet på grund av den "välsignelse" som många anser att statsmakten har gett den i förhållande till alla andra energislag. Detta är mycket allvarligt, då därigenom omställningen till förnyelsebar och inhemsk energi försenas och fördras.

I vindkraftsfrågan har energiministern samma maktkoncentration emot sig. Kommer det att vara lättare att infria goda löften i detta avseende?

Jag vill inte underskatta energiministerns förmåga att förhandla med kraftbolagen. Jag tror t. o. m. att den är utomordentligt god, men jag tror ändå inte den räcker för att tillsammans med enbart forskningspengar och vissa engångsbelopp ge vindkraften en ärlig chans.

Därför vill jag fråga om energiministern är beredd att medverka till att PoD-pengar ställs till förfogande ur oljeersättningsfonden?

Jag delar energiministerns uppfattning att det kan finnas fler bra platser för nästa stora vindkraftverk än Näsudden, men jag vill ändå komplettera min frågeställning så här:

Delar energiministern min uppfattning att det finns uppenbara fördelar med en samlokalisering till Näsudden?

Anf. 57 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Jag tycker faktiskt inte att vi skall ta ut allt elände i förskott. Det exempel som Ivar Franzén använde här om hur det har gått med uppföljningen av frågan om el och inhemska bränslen är ett mycket dåligt exempel.

Regeringen har efter de förslag som utredningen om el och inhemska bränslen lämnade tagit upp den här frågan med Kommunförbundet. Det har lett till att dels följer en gemensam arbetsgrupp kontinuerligt dessa frågor, dels anordnar Kommunförbundet nu under våren regionala konferenser över hela landet, till vilka man kallar företrädare för kommuner, kraftproducenter och distributörer för att diskutera sig fram till lösningar som skall medföra att man använder sig av både el och inhemska bränslen i det dubbla

Nr 87

Torsdagen den
21 februari 1985

---

*Om ytterligare en
vindkraftsanläggning
vid Näsudden
på Gotland*

Torsdagen den
21 februari 1985

*Om ytterligare en
vindkraftsanlägg-
ning vid Näsudden
på Gotland*

syftet att främja introduktionen av inhemska bränslen och att utnyttja den billiga elen för att ersätta olja och kol. Resultatet av de första överläggningarna är mycket gott enligt de rapporter som jag har fått.

Det är så att den uppföljningsverksamhet i praktisk form som man har efterlyst är i full gång. Och det är så att de skilda parterna är inställda på att samverka i dessa frågor i syfte att underlätta introduktionen av inhemska bränslen. Det är dessutom så att man i väldigt många kommuner, genom att i kombination använda sig av el och inhemska bränslen i fjärrvärmesystemet, kan klara den första dyra tiden för introduktionen av inhemska bränslen genom att balansera den kostnaden mot de billiga kostnaderna för el. Man får alltså en bra fjärrvärmesaxa, trots att man tar på sig ansvaret för att göra en insats för de inhemska bränslena. I de här fallen, och de är ganska många, gör den billiga elen nytta för att hjälpa till med introduktionen av inhemska bränslen. Detta är i hög grad en planeringsfråga och en samarbetsfråga. Arbetet på att få det att fungera är nu i full gång.

Jag är alldeles övertygad om att det också när det gäller vindkraften skall gå att hitta samarbetsformer. Jag tänker däremot inte i förväg förhandla bort eller minska mina möjligheter att i diskussioner med kraftföretag och andra få dem att ta på sig största möjliga ansvar. Jag anser att det ingår i deras skyldighet att planera långsiktigt för kraftförsörjningen i Sverige, att ta ett ansvar för vindkraftsutvecklingen och se till att vindkraften prövas innan man för fram projekt som gäller t. ex. kolkondens.

När det gäller frågan om Näsudden har jag redan sagt att det är en lämplig lokalisering, men vi har ännu inte något förslag om ytterligare aktiviteter där. Det pågår inom Vattenfall en diskussion om att ha en gruppstation där. Någon rapport om den saken är ännu inte färdig och presenterad för oss. Jag utgår från att vi vid de diskussioner vi skall ha får tala med varandra om detta. Det föreligger alltså inget förslag om ytterligare verksamhet vid Näsudden av den karaktär som Ivar Franzén efterlyser.

Anf. 58 IVAR FRANZÉN (c):

Fru talman! Tyvärr är det nog så att energiministern i inte oväsentlig grad hänger sig åt önsketänkande och försöker att avskärma verkligheten. Vi har ett otal exempel på att biobränslen på litet längre sikt har varit det bästa alternativet. Men det har slagits ut av elen, och detta har skett till skada för den omställning av vårt energisystem som vi är överens om. Det som energiministern framställde som en förbilligande övergång har i väldigt många fall blivit en dubbelinvestering som även har blivit en dubbel belastning på värmeabonnenternas plånböcker.

Vi har från centerns sida vid ett par tillfällen framfört ett enkelt förslag som löser dessa frågor. Om förslaget hade blivit accepterat skulle mycket av den snedvridning som nu förekommer vid denna omställning av vårt energisystem ha förhindrats. Vi har föreslagit att man skulle införa ytterligare ett krav vad gäller villkoren för skattefri el, nämligen att skattefriheten inte skulle gälla i de fall där inhemska bränslen är ett realistiskt alternativ. Då skulle man säkerligen snabbt ha fått ordning på dessa frågor.

Jag kan tala om att jag innan jag i min interpellation föreslog finansiering med PoD-medel noga övervägde om det skulle innebära att förhandlings-sit-sen gentemot kraftbolagen skulle bli sämre. Jag försäkrar att jag är minst lika intresserad som energiministern av att förhandlingen kan ske med bästa möjliga förhandlingskort. Jag kom fram till det ställningstagandet att trovärdigheten i statsmaktens agerande är viktig. Den trovärdigheten bidrar till att såväl kraftbolag som de industrier som skall vara inblandade är beredda att göra egna satsningar. En signal om att vi är beredda att fullfölja det hela, att vi är beredda att se värdet i de nya anläggningarna som pilot- och demonstrationsanläggningar och därmed beredda att ta ett ganska långtgående statligt ansvar, skulle förbättra våra möjligheter att få de väsentliga bidrag som jag tycker att kraftbolagen och i viss mån den övriga industrin rättmätigt skall ge.

När det gäller Näsudden finns det ett intresse från Vattenfall. Jag förutsätter att de överensstämmande intressen som energiministern och Vattenfall har kommer att ge ett förnuftigt slutresultat.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1984/85:120 till näringsutskottet

18 § Anmälades och bordlades

Proposition

1984/85:116 Åtgärder mot våldsskildringar i videogram m. m.

19 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 20 februari

1984/85:97 av *Lars-Ove Hagberg* (vpk) till arbetsmarknadsministern om förbud mot asbest:

Asbest och asbesthaltiga material får inte användas enligt 3 § i asbestkungs-görelsen. Från förbudet finns, i samma paragraf, en rad undantag. Därmed har effekten av förbudet "naggats i kanten", främst därför att den kvarvarande asbestanvändningen "sliter hårt" på asbesten, vilket innebär att asbestdamm sprids i luften.

Det har nu gått tio år sedan den första stora begränsningen av asbest sattes in. Fortfarande förekommer larm om asbesthaltiga miljöer. De alltför vaga begränsningarna mot asbestanvändningen och de generösa dispensvillkoren innebär att vi även i dag har asbestanvändning som skapar nya sjukdomsfall i framtiden.

Hittills framtagna rapporter om asbestsjukdomar visar toppen på ett isberg. Läget är i första hand en följd av den ansvarslösa asbestpolitik som fördes före 1975. Inkubationstiden för asbestsjukdomar är från 15 år till över 30 år. Det är alltså 1950- och 1960-talets försyndelser som nu kommer i dagen.

Oron för följderna av arbete med asbest är stor, och naturligtvis skall alla som i sitt arbete blivit utsatta för inandning av asbest erbjudas läkarkontroll. Utifrån detta och med de erfarenheter som finns om asbestskadorna är det naturligt att regeringen tar initiativ till obligatoriska hälsokontroller. Det får inte vara kostnadsskäl som avgör detta utan omsorgen om människan utifrån en solidarisk och rättvis människosyn.

För att hejda framtida asbesttragedier krävs ett totalförbud för användande och försäljning av asbest och asbesthaltiga material. Det gäller bl. a. bromsband och andra friktionselement samt packningar och packningsmaterial. I de flesta fall finns godtagbara ersättningsmaterial, vilket gör att nuvarande dispenser kan dras in. I vissa fall kan en tidsgräns fastställas för när ersättningsmaterial skall vara framtaget och asbesten helt skall vara borta. Den gränsen kan vara ett eller högst två år.

Krafttag måste nu tas mot asbesten. Längre har de intressen som nonchalerat asbestfaran fått bestämma. Det är dags att sätta människor och arbetarkollektivet i centrum. Vidtas inte åtgärder nu sviks skyddsombud, fackliga företrädare och de som utsätts för asbestfaran.

I anledning av ovanstående vill jag ställa följande frågor till arbetsmarknadsministern:

1. När kommer regeringen att genomföra ett totalförbud mot användning och försäljning av asbest och asbesthaltigt material?
2. Kommer regeringen att föreslå att alla som i sitt arbete utsatts för inandning av asbest erbjuds läkarundersökning?

1984/85:98 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till arbetsmarknadsministern om asbestrisker i marinens fartyg:

Asbestproblemet är alltså en realitet inom arbetsmiljön i Sverige. Ett särskilt och specifikt område i detta sammanhang är marinens fartyg. De är i många fall konstruerade och byggda under en tidsperiod då arbetsmiljö över huvud taget ägnades ringa uppmärksamhet i allmänhet och inom militära installationer i synnerhet. Följaktligen förekommer asbestisoleringar i stor omfattning på dessa fartyg. Med stigande ålder på fartygen har asbestproblemet därigenom blivit akut på åtminstone två plan.

För det första förekommer det från industrins verkstäder och andra områden välkända problemet att asbestfibrer kommer ut direkt i arbetsmiljön inom fartyget. Detta är så mycket mera allvarligt som utrymmena för skilda aktiviteter på marina fartyg oftast är minimerade och trånga. Dessutom är arbetsplatsen i många fall lika med eller nära förbunden med utrymmen för sömn, vila och intagande av måltider. Personalen i tjänst – värnpliktiga och chefer – är således ständigt utsatta för exponering av asbest.

För det andra utsätts arbetarna vid marinens reparationsvarv för mycket stora hälsorisker när dessa fartyg kommer in för reparation och ombyggnad. Detta har varit aktuellt vid t. ex. Muskövarvet, men även på andra marina varv och verkstäder. Statsanställdas förbund har slagit larm om detta och krävt åtgärder för ett förbättrat arbetarskydd i dessa sammanhang.

Den militära personalen, särskilt de värnpliktiga, har inte samma organisatoriska möjligheter att slå vakt om sin arbetsmiljö. Detta får inte medföra att problemen för de värnpliktiga och omsorgen om deras hälsa ställs åt sidan. De bör inte utsättas för den risk som en asbestskada utgör under den tid de genomför sin värnpliktstjänstgöring.

Jag vill fråga arbetsmarknadsministern:

1. Hur bedömer man på arbetsmarknadsdepartementet larmen om asbest i marinens fartyg?
2. Hur stora risker har arbetare vid marina varv utsatts för i dessa sammanhang?
3. Vilka risker utsätts militär personal för vid tjänstgöring på fartyg där asbest förekommer?
4. Vilka åtgärder har vidtagits och/eller kommer att vidtas från departementets sida för att komma till rätta med problemen?

1984/85:99 av *Pär Granstedt* (c) till statsrådet Birgitta Dahl om åtgärder för att hindra indirekt användning av svenskt utbränt kärnbränsle i kärnvapenframställning:

Enligt uppgifter i de amerikanska facktidskrifterna *Nuclear Fuel* (14/1 1985) och *Nucleonic Week* (17/1 1985) förekommer det att återvunnet uran från den svenska forskningsreaktorn i Studsvik används i en process för framställning av kärnvapen. Enligt tidskrifterna har svenskt upparbetat kärnbränsle på ett indirekt sätt kommit till användning i kärnvapenframställningen. *General Accounting Office*, som tidskrifterna refererar till, beskriver situationen på följande sätt:

”Sålunda produceras inget plutonium eller tritium ur själva det använda och upparbetade bränslet – snarare är det så att bränslet konsumeras under den klyvningsprocess som bestrålar annat material så att detta i sin tur producerar försvarsanknutna produkter”.

Även om svenskt uran således inte direkt ingår i några kärnladdningar är ett samband av det slag som beskrivs allvarligt nog.

Jag vill därför ställa följande frågor till energiministern:

1. Är ovan refererade uppgifter riktiga?
2. Om så är fallet, är den svenska regeringen beredd att vidta åtgärder för att förhindra att utbränt kärnbränsle i framtiden kan komma att användas i samband med framställning av kärnvapen?

Torsdagen den
21 februari 1985

*Meddelande om
interpellationer*

1984/85:100 av *Lars-Ove Hagberg* (vpk) till arbetsmarknadsministern om långvarig arbetslöshet m. m.:

Debatten om arbetslösheten och dess skadeverkningar har alltmer kommit att koncentreras till att gälla den grupp människor som officiellt registreras som arbetslösa, omkring 125 000–150 000 personer.

Den grupp av människor som berörs av arbetslöshet är dock betydligt större. Många ungdomar kan visserligen få sysselsättning på deltid genom ungdomslagen, men deras situation är långt ifrån tillfredsställande. Många som blir föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder får visserligen sin akuta situation förbättrad, men de långsiktiga problemen kvarstår. I många fall är hoppet litet om att komma tillbaka till arbetsmarknaden.

Allra allvarligast är den permanenta utslagning som drabbar allt fler och allt yngre människor, men som inte registreras i arbetslöshetsstatistiken. Antalet förtidspensionärer har ökat mycket kraftigt och uppgår numera till 320 000 personer. Samtidigt är omkring 150 000 människor långtidssjukskrivna, något som i många fall leder till pensionering. I åtskilliga fall betingas förtidspensioneringen och sjukskrivningen av att det saknas arbeten som är anpassade till människors reella fysiska och psykiska förutsättningar. I andra fall är sjukdomen resultatet av förslitning på grund av pressat arbetstempo och olämpliga arbetsmiljöer. I åter andra fall medverkar själva utstötningen från arbetsmarknaden till att orsaka allvarlig ohälsa.

I en hel del fall ger utslagning ur arbetslivet upphov till ett långvarigt socialhjälsberoende. Detta är sannolikt en viktig förklaring till den rekordartade ökningen av kommunernas socialhjälskostnader under senare år.

Sammantaget kan man räkna med att mer än en halv miljon svenskar i yrkesverksam ålder slagits ut från arbetsmarknaden och i praktiken har föga hopp om att någonsin få återvända dit.

En rad undersökningar under senare år styrker att utslagningen får mycket allvarliga följder, såväl socialt som medicinskt och psykologiskt. De som ställs utanför arbetsmarknaden har tre till fyra gånger så hög dödlighet i en rad allvarliga sjukdomar som de människor vilka fortfarande deltar i arbetslivet. Detta gäller såväl hjärt- och kärlsjukdomar som sjukdomar vilka sammanhänger med användning av alkohol och andra droger.

Människor som slås ut ur arbetslivet blir ofta socialt isolerade. Den som inte "behövs" i arbetslivet har ofta svårt att komma in i en bestående social gemenskap. Särskilt allvarlig är situationen naturligtvis för ensamstående. Självmod och död genom överdos av alkohol och tabletter blir ett inte ovanligt slut för människor som tidigt ställs utanför arbetsmarknaden.

I takt med att arbetsmarknaden blivit allt kärvare har också möjligheterna att återvända dit för den som blivit arbetslös minskat. Detta gäller i särskilt hög grad människor med sociala och medicinska handikapp. De möjligheter till arbetsrehabilitering som finns reserveras ofta för de grupper som bedöms kunna bli attraktiva på arbetsmarknaden.

Allra allvarligast är situationen för de grupper av ungdomar som sorteras ut ur skolan och i praktiken aldrig släpps in i vare sig arbetsliv eller normal social gemenskap. Här läggs grunden till en ofta tröstlös rundvandring i samhällets vårdapparat, ibland avbruten av en död i förtid.

Utslagning, social isolering samt användning av alkohol och andra droger är sammantaget den viktigaste orsaken till för tidig död och svår sjukdom bland yngre och medelålders människor i vårt samhälle. Vikten av ett mer målinriktat arbete mot arbetslöshet och utslagning kan därför inte nog understrykas. Det är lämpligt att börja detta arbete med en noggrannare kartläggning av problemet.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande frågor:

1. Är regeringen beredd att ta initiativ till en kartläggning av omfattningen av de sociala och medicinska konsekvenserna av långvarig arbetslöshet och permanent utslagning från arbetsmarknaden?
2. Är regeringen beredd att genomföra ett aktionsprogram mot utslagning och arbetslöshet?

20 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 20 februari

1984/85:429 av *Kjell Mattsson* (c) till finansministern om tullkontroller på obehövlig arbetstid:

Enligt uppgifter avser regeringen att från den 1 juli 1985 ta ut särskilda avgifter om man passerar landets gräns efter kontorstid.

Förslaget har väckt mycket kritik i gränstrakterna, där turismen och inköpsresor i dag är en viktig del av näringslivet.

Vidare måste det framstå som märkvärdigt att införa en sådan avgift samtidigt som staten ger t. ex. Sveriges turistråd ökade anslag för att försöka förmå ännu fler utlänningar att besöka Sverige.

Eftersom en särskild tullavgift skulle få starkt negativa konsekvenser vill jag ställa följande fråga till finansministern:

Avser regeringen att införa en särskild tullavgift fr. o. m. den 1 juli 1985?

1984/85:430 av *Tore Claesson* (vpk) till arbetsmarknadsministern om nya åtgärder mot asbestsjukdomar:

Problemen med asbestsjukdomarna – i form av mesoteliom, lungcancer, andra cancerformer, lungsjukdomarna asbestos och pleuraplaque – har ånyo aktualiserats, bl. a. genom olika nationella och internationella rapporter. Rapporter har kommit från en rad svenska företag, som visat på lungförändringar hos ett stort antal anställda som kommit i kontakt med asbest i sitt arbete.

*Meddelande om
frågor*

Riksdagen uttalade förra året att målet är att asbest och asbestprodukter skall försvinna från arbetslivet. En sådan målsättning och sådana krav ställdes som bekant i riksdagsmotioner från kommunistiska ledamöter redan i början av 1970-talet.

Asbestens användningsområde har under senare år minskat kraftigt genom olika förbud och åtgärder. Mycket återstår ännu att göra för att snabbare stoppa all nyanvändning och avlägsna alla lungcancerhärddar, exempelvis i form av isoleringsmaterial i ventilationstrummor och rörsystem i byggnader. Inte minst i samband med genomförande av ROT-programmet, dvs. reparation samt om- och tillbyggnader av äldre hus, är riskerna mycket stora.

Jag vill fråga arbetsmarknadsministern:

Vilka nya åtgärder är regeringen beredd att vidta och föreslå för att snabbare än eljest stoppa och avlägsna orsakerna till asbestsjukdomarna?

1984/85:431 av *Kersti Johansson* (c) till kommunikationsministern om åtgärder mot störningar från höghastighetståg:

Under tiden fram till 1990-talet är det aktuellt med införandet av de s. k. höghastighetstågen på bl. a. södra stambanan Stockholm–Malmö. I debatten berörs endast vilka fördelar det skall bli för resenärer mellan dessa orter. Inget nämns om vad höghastighetståg innebär för dem som bor i de bygder som genomkorsas av järnvägen.

Vilka åtgärder avser kommunikationsministern att vidta för att lösa de problem som uppstår för tätorter som är uppbyggda runt stambanan vid införandet av de s. k. höghastighetstågen?

Vilka åtgärder avser kommunikationsministern att vidta för att lösa de problem som uppstår för jordbruksfastigheter då överfarter till åker- och skogsmark försvinner?

1984/85:432 av *Pär Granstedt* (c) till justitieministern om det planerade polishuset i Huddinge:

I Huddinge finns både tingshus och fängvårdsanstalt. Däremot har det planerade polishuset med häkte ännu ej byggts. Det innebär att häktade måste inackorderas på andra håll där det finns plats, ibland långt bort som t. ex. Gotland och Norrland. Detta gör utredningsarbetet tidsödande och kostsamt med bl. a. många och långa resor för utredare och advokater.

När kommer det planerade polishuset i Huddinge att byggas?

1984/85:433 av *Knut Wachtmeister* (m) till finansministern om omsättningskatten på utlänningars köp och försäljning av svenska aktier:

Stark kritik har riktats mot omsättningskatten på aktiehandeln, särskilt när det gäller utlänningars köp och försäljning av svenska aktier.

Avser finansministern med anledning härav föreslå att omsättningsskatten på denna del av aktiehandeln slopas?

Nr 87

Torsdagen den
21 februari 1985

1984/85:434 av *Margit Gennser* (m) till utrikesministern om tvångsrekryteringen till vietnamesiska skogsprojekt:

Sverige och Vietnam har ratificerat ILO:s konvention (29) "Angående tvångs- och obligatoriska arbeten".

SIDA har helt nyligen lagt fram en rapport som visar att verksamheten vid det största svenska biståndsprojektet genom tiderna bygger på systematiskt tvångsarbete. Det rör sig om många tusen kvinnor (siffran 17 000 har nämnts) som av vietnamesiska staten tvångsrekryteras till skogsprojekt i samband med Bai Bang från avlägsna delar av landet. De som deserterar från ett ofta livslångt tvångsarbete utsätts för hårda sanktioner, bl. a. interneringsläger. Även nära anhöriga träffas av repressalier. Av SIDA-rapporten framgår också att arbetsförhållandena är helt oacceptabla även om man beaktar att arbetet utförs i ett u-land.

Med hänvisning till ovan ber jag att få ställa följande frågor till utrikesministern:

1. Avser den svenska regeringen att överlämna SIDA:s rapport till ILO?
2. Avser den svenska regeringen att uppmana ILO att självt undersöka om Vietnam iakttagit sina skyldigheter enligt konventionen i den verksamhet som finansieras med svenska biståndsmedel?

den 21 februari

1984/85:435 av *Per-Richard Molén* (m) till statsrådet Birgitta Dahl om oljeföretagens priskrig:

Överkapaciteten inom oljebranschen har skärpt konkurrensen. Kampen om marknaden är hård. Priskriget på bensin har kostat företagen stora summor och orsakat en förlust för OK på några hundra miljoner kronor.

Enligt uppgifter i dagspressen har statsrådet Birgitta Dahl uppmanat oljeföretagen att sluta bekämpa varandra och samtidigt varnat för statligt ingripande.

Med anledning härav vill jag ställa följande frågor:

1. Bör en konkurrens, som leder till lägre priser för konsumenterna, stävjas med ökade regleringar, kvotsystem etc.?
2. På vilket sätt uppfyller inte ARA-JET det ansvar för beredskap och försörjning som är reglerat i bl. a. lagen rörande beredskapslagring av olja och kol?

Torsdagen den
21 februari 1985

---

*Meddelande om
frågor*

1984/85:436 av *Jan-Erik Wikström* (fp) till statsrådet Bengt Göransson om nordiskt TV-samarbete:

Kulturministern har meddelat att den svenska regeringen nu definitivt begravt tankarna på nordiskt TV-samarbete i Nordsat- och Tele-X-projekten.

Med hänvisning till detta vill jag fråga kulturministern:

Vilka skäl ligger bakom regeringens ställningstagande att begrava planerna på nordiskt TV-samarbete?

1984/85:437 av *Anders Nilsson* (s) till statsrådet Bengt Göransson om fyradagarsvecka på lågstadiet:

I Vara kommun, Skaraborgs län, har skolstyrelsen beslutat att införa fyradagarsvecka på grundskolans lågstadium, årskurserna 1 och 2, i en del av kommunen. Framställning härom görs i dagarna till länsskolnämnden.

Motiven för framställningen är dels att man vill ta hänsyn till de ekonomiska förhållandena (uppgiven besparingseffekt är ca 25 000 kr.), dels att man vill bespara en del elever långa skolresor. Den längsta ressträckan i detta sammanhang är ca 15 km.

Inom kommunen förekommer redan nu fyradagarsvecka på lågstadiet som försök vid en skolenhet. Försöket har inte utvärderats ännu. Även i Essunga kommun, också Skaraborgs län, har fyradagarsvecka införts.

Är statsrådet beredd att vidta åtgärder med anledning av kommunernas beslut att införa fyradagarsvecka på lågstadiet?

21 § Kammaren åtskildes kl. 13.44.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert